

**MANAGEMENT AND ECONOMICS
SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL**

**MENEJMENT VA IQTISODIYOT
ILMIY-TADQIQOT JURNALI**

**НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕНЕДЖМЕНТА И ЭКОНОМИКИ**

MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL

☎ +998 95 651 90 00

✉ journals@timeedu.uz

📍 Shota Rustaveli ko'chasi, 114

🌐 tmijournals.ndc-agency.uz

✈ @TMII_ilmiy_bolim

Bosh muharrir:

Narbayev Sharafatdin Kengeshovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi

Muharrir:

Qarshiyeva Shahnoza Davlatovna

Tahrir hay'ati:

1. Sharipov Kongratbay Avezimbetovich – O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri, t.f.d., prof.;
2. Axmedov Xojiakbarxon Dilshatovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori i.f.n., dotsent;
3. Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi, i.f.d, professor;
4. Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich – O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi i.f.d, professor;
5. Sultanov Mansur Qilichovich – Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi "Inno" innovatsion o'quv-ishlab chiqarish texnoparki bosh direktori, t.f.f.d., dotsent;
6. Chertovitskiy Aleksandr Stepanovich - „Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muxandislari instituti“ Milliy tadqiqot universiteti professori, iqtisodiyot fanlari doktori;
7. Popkova Yelena Gennadyevna - Rossiya Federatsiyasi avtonom notijorat tashkiloti "Ilmiy kommunikatsiyalar instituti" prezidenti, iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
8. Dr Goh Khang Wen – Malaziyaning INTI Xalqaro universiteti prorektori;
9. Wang Cheng – XXR "Hebei Institute of Mechanical and Electrical Technology" instituti i.f.f.d., dotsent;
10. Yo'ldoshev Nuriddin Qurbonovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.d., professor;
11. Akramov Tohir Abdirahmonovich Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.d., professor;
12. Temirov Abdulaziz Alimjonovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini i.f.n., professor;
13. Rajabov Nazirjon Razzaqovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrasini mudiri, i.f.n., dotsent;
14. Xotamov Ibodullo Sadulloyevich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrasini i.f.n., professor;
15. Sobirov Aziz Avazbekovich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrasini mudiri, i.f.f.d., dotsent;
16. Raximova Shahlo Baxtiyorovna – Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i, p.f.f.d., dotsent;
17. Kadirova Istora Bobirovna – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Karyera markazi direktori, i.f.f.d.;
18. Turakulov Otabek Xolmirzayevich – Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrasini mudiri, t.f.f.d.

MUHANDISLIK OYLIGI

“RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH VA INNOVATSION MUHANDISLIK YECHIMLARI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO’PLAMI MATERIALLARI

17-18 APREL, 2025

TOSHKENT

MUNDARIJA

1.	Primova X.A., Xaniyev N.M., Nodirov M.T. RFID TEXNOLOGIYASI ORQALI OLINGAN MA'LUMOT ASOSIDA QORAMOL KASALLIKLARINI ANIQLASHNING LOYIHALASH	6
2.	Doshanova M.Y., Otaxanova B.I., Aliyev R.R. USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO AUTOMATE THE PROCESS OF COLLECTING AND ANALYZING DATA FROM ONLINE JOB POSTINGS	10
3.	Eshonqulov E.Sh., Abdiyeva H.S., Abdurahmonov M.S. SUN'IY YO'LDOSH TASVIRLARIDA PANSARPENING YONDASHUVI NATIJALARINI BAHOLASH BAYONNOMALARI	23
4.	Abduraxmanova Z.T. O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI	26
5.	Abdiyeva K.S., Shamsiyeva K., Oblokulov S. GOMPERTZ ALGORITHM FOR THE DETECTION OF BREAST CANCER USING MAMMOGRAPHIC IMAGES	31
6.	Abdiyeva K.S., Shamsiyeva K., Olimjonova S. TOPOGRAPHIC MAP BASED SEGMENTATION OF MEDICAL IMAGES	35
7.	Radjabov B.A. O'ZBEKISTONNING TASHQI SAVDODA LOGISTIKA XARAJATLARI: RAQAMLI YECHIMLAR VA ULARNING EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	39
8.	Primova X.A., Vaydullayeva M.F. SUN'IY INTELLEKTNI TALQIN QILISH VA QAROR QABUL QILISH: NORAVSHAN FIKRLASH TIZIMLARINI HISOBLASH MODELLARINI CHUQUR O'RGANISH	49
9.	Ulashov A.E., Obilov H.X. MATEMATIK MASALALARNI ZAMONAVIY DASTURLASH TILLARI YORDAMIDA YECHISH	57
10.	Mamatov N.S., Asqarov A.A. HAVO SIFATI INDEKSINI BASHORATLASHNING REGRESSION MODEL	69
11.	Mirpulatova L.M. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BANK FAOLIYATIDAGI ROLI	75
12.	Ниезматова Н.А., Жалелов Қ.А., Абдуллаева Б.М. НУТҚ СИГНАЛЛАРИДАН ШОВҚИНЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШДА ФИЛЬТРЛАР ЖУФТЛИГИНИ ҚЎЛЛАШ ЁНДАШУВИ	84
13.	Mamatov N.S., Jo'rayev I.A., Jalelova M.M., Usarov J.A. TIBBIY TASVIRLAR BAZALARI TAHLILI	88
14.	Mamatov N.S., Jo'rayev I.A., Jalelova M.M., Jumayev B.J. TIBBIY TASVIRLARNI TAHLIL QILISH USUL VA ALGORITMLARI	92
15.	Mamatov N.S., Jalelova M.M., Jo'rayev I.A., Turakulova Sh.A. TIBBIY 2D TASVIRLAR ASOSIDA 3D TASVIRLARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI	96
16.	Niyozmatova N.A., Madaminjonov A.D. INSON HIS-TUYG'ULARINI ANIQLASH DASTURIY VOSITALARI VA QURILMALARI	99

17.	Мухамедиева Д.Т., Маматов Н.С., Маматов А.А. МАТНЛИ МАЪЛУМОТЛАРНИ ТАСНИФЛАШДА БЕЛГИЛАРНИ ШАКИЛЛАНТИРИШ УСУЛ ВА АЛГОРИТМЛАРИ	103
18.	Raximov M. KASB KOMPETENSIYASIDA RAQAMLI TA'LIM TRANSFORMATSIYASI	106
19.	Turakulov O.X. MATNLI MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASH BOSQICHLARI	110
20.	Turakulov O.X., Jalelov R.M. MATNLI MA'LUMOTLARGA DASTLABKI ISHLOV BERISH ALGORITMLARI	116
21.	Мухамедиева Д.К. ПОСТРОЕНИЕ ДЕРЕВА МЕРКЛА	123
22.	Mamatov N.S., Nuritdinov N.D., Almuradova N.A. IJTIMOIY TIZIMLARDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH	127
23.	Kabildjanov A.S., Pulatov G'.G. OB-HAVO OMILLARINING YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIGA TA'SIRINING SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLILI	130
24.	Mamatov N.S., Kodirov E.S KAFT TASVIRI ASOSIDA SHAXSNI TANIB OLIH YONDASHUVLARI TAHLILI	133
25.	Raximov I.M. MAHALLIY ISHLAB CHIQUVCHILARNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUVI – IMKONIYATLAR, YUTUQLAR VA BARQAROR STRATEGIK YECHIMLAR	136
26.	Raximov F.J. TABIIY VA SUN'IY TOLALAR ASOSIDA QAYTA ISHLANGAN MAHSULOTLARNING TEXNOLOGIK SIFATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	143
27.	Mamatov N.S., Dusanov X.T. NUTQ SIGNALINI XALAQITLARDAN TOZALASH USULLARI	150
28.	Dauletov A.Y., Sabirova S.T., Oydinov S.SH. ARXIVDA MATNLARNI QIDIRISH USULLARI TAHLILI	155
29.	Toshpulatov M. UNVEILING TOMORROW: EXPLORING THE FRONTIERS OF INNOVATION	162
30.	Маматов Н.С., Ниёзматова Н.А., Тожибоева Ш.Х., Яхяев Б.Ю., Машанпин Т.В. ИНСОН ҲИС-ТУЙҒУЛАРИНИ ЮЗ ТАСВИРИ ОРҚАЛИ АНИҚЛАШ ДАСТУРИЙ ВОСИТАЛАРИ ВА ҚУРИЛМАЛАРИ	165
31.	Ниёзматова Н.А., Маматов Н.С., Турғунова Н.М. МАТНЛИ МАЪЛУМОТЛАРНИ ТАСНИФЛАШ УСУЛ ВА АЛГОРИТМЛАРИ ТАҲЛИЛИ	172
32.	Маматов Н.С., Валижонов И.Х., Шукруллоев Б.Р. ТАСВИРЛАРНИ ТАСНИФЛАШДА ҚўЛЛАНИЛАДИГАН УСУЛЛАР	185
33.	Niyozmatova N.A., Xoitqulov A.A., Mamatov A.A. MATNLI MA'LUMOTLARDAN FAKTLARNI AJRATISH TEXNOLOGIYALARI	178
34.	Buribaeva Z.R. DIGITAL TECHNOLOGIES AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	181

35.	Anarova Sh.A., Ibrohimova Z.E., Boliyeva D.N. R-FUNKSIYA USULINI (RFM) QO'LLAGAN HOLDA KO'P O'LCHOVLI FRAKTAL TUZILISHDAGI TASVIRLARNI GEOMETRIK MODELLARINI ISHLAB CHIQUISH	188
36.	Ibrohimova Z.E., Qarshiboyev J.O', Xaniyev N.M. KOMPYUTER GRAFIKASINING GEOMETRIK ALMASHTIRISHLARI ASOSIDA MURAKKAB FRAKTAL TUZILISHLARNI MATEMATIK VA RAQAMLI MODELLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISH	192
37.	Xalimov A.A. SANOAT KORXONALARIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	198
38.	Rustamova M.M. INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND INVESTMENT EFFICIENCY IN COTTON- TEXTILE CLUSTERS: OPTIMIZING COSTS THROUGH INDUSTRY 4.0 SOLUTIONS.	204
39.	Suyarov A.M. AXBOROTLARNI VIZUAL TAQDIM ETISHDA INFOGRAFIKA VOSITALARINI YARATISH USULLARI	214
40.	Saminjonov N.A. CHAKANA SAVDO FAOLIYATIDA RAQAMLI VA NEYROMARKETING STRATEGIYALARINING INTEGRATSIYASI	219
41.	Alimov A.A. INDUSTRY 4.0 TALABLARI ASOSIDA MUHANDISLIK TA'LIMINI TASHKIL ETISH MASALALARI	224
42.	Sobirov A.A., Zaripbayeva A.A. SANOAT KLASSTERLARINI SHAKLLANISH MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY MODELLARI	228
43.	Sharipov K.A., Karimov V.A. AQLLI ENERGIYA TIZIMLARI VA QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA SAMARADORLIGI	237
44.	Маматов Н.С., Самижонов А.Н., Самижонов Б.Н. ИНСОН ЭХТИЁЖЛАРИНИ АНГЛОВЧИ ВА УЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШ ҚОБИЛИЯТИГА ЭГА ЭМПАТИК РОБОТЛАР	246
45.	Yusupov R.A., G'ulomov A.X. MAYSALARNI O'RISH VA QOR TOZALASH MASHINASINI MASOFADAN BOSHQARISHNI AVTOMATLASHTIRISH	251
46.	Yusupov R.A., Qurbonov Sh.B. HELIX: FOYDALANUVCHIGA MOSLASHA OLADIGAN, KUNDALIK HAYOTDA YORDAM BERUVCHI SUN'IY INTELLEKT	254
47.	Haydarov E.D., Dusmurodov Q.A. OCHIQ WI-FI TARMOQLAR XAVFSIZLIGI	257
48.	Haydarov E.D., Dusmurodov Q.A. SIMSIZ TARMOQDA XAVFSIZLIK	265
49.	Ro'ziyeva F.K. MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B TAQSIMOTIDA KO'P KANALLI MARKETING STRATEGIYASINING AHAMIYATI	269
50.	Qudratov U.I., Abdullayeva N.R. MASHINANI O'QITISH USULLARIDAN FOYDALANGAN HOLDA ZARARLI DASTURLARNI ANIQLASH	277

51.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. ELLIPTIK EGRI CHIZIQ ASOSIDA XAVFSIZ KALIT ALMASHINUVI	279
52.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. POST-KVANT KRIPTOGRAFIYA ASOSIDA POLINOMLAR BILAN SHIFRLASH	282
53.	Muhamediyeva D.T., Raupova M. KVANT KALIT ALMASHINUVI BILAN INTEGRATSIYALANGAN RSA SHIFRLASH	285
54.	Mamayusupov A.A. ZAMONAVIY RAQAMLI MUHITDA KIBERXAVFSIZLIK TAHDIDLARI VA ULARNING OLDINI OLISH YO'LLARI	288
55.	Тоиров Ш. А. ОПТИМИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ С ПРИМЕНЕНИЕМ ЭВОЛЮЦИОННЫХ АЛГОРИТМОВ	291
56.	Toirov Sh. A. ARCHITECTURE OF OPERATORS IN QUANTUM ALGORITHMS	397
57.	Olimov S.A. TALABALARNING O'ZLASHTIRISH NATIJALARINI BAHOLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNII	302
58.	Olimov S.A. OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI	309
59.	Uzakova G.Z. ENGAGING ESP LEARNERS: STRATEGIES FOR PRODUCTIVE LESSONS	316
60.	Shafkarov F.X. SANATORIY-SOG'LOMLASHTIRISH MUASSASALARINING ICHKI AUDITINI FUNDAMENTAL ASOSDA TASHKIL ETISH	321
61.	Raximov Sh.F. TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING SODIQLIK DASTURLARI ASOSIDA DEPOZITLARNI OSHIRISH YO'LLARI	329
62.	Туракулова Ш.А., Суюнова Н. ОПИСАНИЕ КРАЙНИХ ГИББОВСКИХ МЕР ДЛЯ МОДЕЛИ ИЗИНГА С НЕНУЛЕВЫМ ВНЕШНИМ МАГНИТНЫМ ПОЛЕМ НА РЕШЕТКЕ БЕТЕ	337
63.	Ulashov A.E. ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: TENDENSIYALAR, MUAMMOLAR VA YECHIMLARI	344
64.	Radjabov B.A. O'ZBEKISTONDA TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI VA SUN'IY INTELLEKT	353
65.	Mamatov N.S., Ibroximov S.R., Almuradova N.A. O'QUV JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN FOYDALANISH	359
66.	Kuvandikov J.T., Tojiyev A.H. Axborot resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlarini normallashtirish asosida bilim oluvchilarning bilim darajasini obyektiv baholash usullari	364
67.	Saidov S.F. TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI	374
68.	Suyunova N.A. TA'LIMDA MANTIQ TUSHUNCHASI VA O'QUVCHILARDA MANTIQUIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI	382

69.	Kuvandikov J.T. Tojiyev A.H. TA'LIM OLUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHDA NORAVSHAN MANTIQDAN FOYDALANISH	389
70.	Djabbarova M.D. KASB-HUNAR TA'LIMIDA ELEKTRON TA'LIMNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	393
71.	Anarkulova G.M., Abduraxmanova F.N. OLIIY TA'LIMDA MAXSUS FANLAR BO'YICHA MASHG'ULOTLARDA ISHCHAN VA ROLLI O'YINLAR METODINI QO'LLASH INNOVATSION YONDASHUV	396
72.	Анаркулова Г.М., Абдиганиева З.С. ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ, УМЕНИЙ И НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР УСПЕВАЕМОСТИ	406
73.	Obidov R.A. TA'LIMDA KEYS TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	417
74.	Narbayev Sh.K., Maxkamova N.X. MAXSUS FANLARNI O'QITISHDA RAQAMLI VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING METODIK SHART-SHAROITLARI	422
75.	Erhanova N.A. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MULTIMEDIA RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	430
76.	Xidoyatov M.B. OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI MARKETING FAOLIYATINI BAHOLASH: AXBOROT TEXNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN YONDASHUVLAR	435
77.	Темиров А.А. АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИ ФАОЛИЯТИГА РАҚАМЛИ БОШҚАРУВНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	444
78.	В.А.Ахмадалиев ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА УЛАРГА ЕР АЖРАТИШ ТАРТИБИ	454
79.	Носирова Н.Дж. ЭКСПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА УЗБЕКИСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ (2018–2025 ГГ)	459
80.	Матлюбов Х.Ж. ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПОЛИТИКИ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ВЫЗОВЫ	463
81.	Sa'dulloyev H. I. SANOAT KORXONALARINING EKO-MARKETING TIZIMINI BAHOLAH AMALIYOTI	469

TIBBIY TASVIRLARNI TAHLIL QILISH USUL VA ALGORITMLARI

Mamatov N.S., Jo'rayev I.A., Jalelova M.M., Jumayev B.J.

"Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" Milliy tadqiqot universiteti

Annotatsiya. Mazkur ishda buyrak kasalliklarini erta aniqlashda tibbiy tasvirlarni tahlil qilishni zamonaviy yondashuvlari tahlil qilingan bo'lib, unda KT, MRT va ultratovush tasvirlari asosida buyrakdagi o'simta, tosh va boshqa patologik holatlarni aniqlashda segmentatsiya va tasniflash algoritmlarini o'rni tadqiq etilgan. Ayniqsa, CNN va U-Net kabi chuqur o'qitish modellarini yuqori aniqlikka ega ekanligi ta'kidlangan. Tadqiqot so'ngida algoritmlarni qiyosiy tahlili keltirilgan.

Kalit so'zlar: Segmentatsiya algoritmlari, tasniflash, chuqur o'qitish, convolutional Neural Networks (CNN), U-Net, thresholding, Watershed algoritmi.

Abstract. This work analyzes modern approaches to medical image analysis for early detection of kidney diseases, and studies the role of segmentation and classification algorithms in detecting kidney tumors, stones, and other pathological conditions based on CT, MRI, and ultrasound images. In particular, it is emphasized that deep learning models such as CNN and U-Net have high accuracy. At the end of the study, a comparative analysis of the algorithms is presented.

Keywords: Segmentation algorithms, classification, deep learning, convolutional Neural Networks (CNN), U-Net, thresholding, Watershed algorithm.

Аннотация. В данной работе анализируются современные подходы к анализу медицинских изображений для раннего выявления заболеваний почек, а также изучается роль алгоритмов сегментации и классификации в выявлении опухолей почек, камней и других патологических состояний на основе изображений КТ, МРТ и УЗИ. В частности, модели глубокого обучения, такие как CNN и U-Net, известны своей высокой точностью. Исследование завершается сравнительным анализом алгоритмов.

Ключевые слова: Алгоритмы сегментации, классификация, глубокое обучение, сверточные нейронные сети (CNN), U-Net, пороговое значение, алгоритм Watershed.

So'nggi yillarda tibbiy tasvirlarni tahlil qilish sohasida erishilgan yutuqlar nafaqat tibbiyotni barcha bo'limlariga, balki texnologiyalarning boshqa tarmoqlari, jumladan, neft va gaz sohalariga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, bu yondashuvlarni buyrak kasalliklarini erta aniqlash, tashxislash va davolash jarayonlarida qo'llanilishi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Buyrak toshlari, o'simtalar, infeksiyalar yoki buyrak yetishmovchiligi kabi holatlarni

aniqlashda zamonaviy tasvirlash texnologiyalariga asoslangan tahlil usullari tashxislash aniqligi va davolash jarayoni samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Tibbiy tasvirlashda keng qo'llanilayotgan texnologiyalar, jumladan, kompyuter tomografiyasi (KT), magnit rezonansli tomografiya (MRT) va ultratovush (US) tasvirlaridir. Mazkur texnologiyalar yordamida buyrakdagi to'qimalar va ularni morfologik holati vizual tarzda

ko'rsatiladi. Shuningdek, ushbu tasvirlarni tahlil qilishda segmentatsiya va tasniflash algoritmlarini o'zni beqiyosdir. Tasvirlarni segmentatsiyalash orqali buyrak to'qimalari chegaralari, o'simtalar yoki boshqa kasallik hududlari aniq ajratiladi, tasniflash esa ularni turkumlash va aniqlik bilan baholash imkonini beradi. Xususan, sun'iy intellekt va chuqur o'qitish texnologiyalari bu sohada tibbiy tasvirlarni yanada samarali tahlil qilishga yordam beradi. Convolutional Neural Networks (CNN) kabi chuqur o'qitish algoritmlari buyrak tasvirlari segmentatsiyasini va tasniflashini ancha takomillashtirgan. Buyrakdagi o'simta, tosh yoki boshqa patologik holatlarni aniqlashda bu algoritmlar yuqori aniqlik va samaradorlikni ta'minlaydi. Mazkur ishda buyrak kasalliklarini aniqlashda tibbiy tasvirlarni tahlil qilishni zamonaviy usul va algoritmlari ko'rib chiqilgan bo'lib, bunda asosan quyidagi mavzular yoritgan:

- Segmentatsiya va tasniflash algoritmlari [7]: Buyrak kasalliklarini tasvirlashda qanday algoritmlar foydalanilgan va ular qanday samaradorlikni ta'minlaydi.
  - Chuqur o'qitish usullari [2]: CNN, U-Net va boshqa arxitekturalar buyrak tasvirlarini tahlil qilishda qanday qo'llaniladi.
  - Buyrak o'simtlarini aniqlash [5]: Buyrakdagi o'simtalar, toshlar yoki boshqa holatlarni aniqlashda tasvirlarni segmentatsiyalash va tasniflash texnologiyalarini roli.
  - Amaliy tajribalar [7]: Buyrak tasvirlari bo'yicha o'tkazilgan amaliy tadqiqotlar va ularni samaradorligi.
- Buyrak kasalliklarini erta bosqichda aniqlash va davolashda tibbiy tasvirlarni segmentatsiyalash va tasniflash algoritmlarini har tomonlama tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. Quyidagi jadvalda aynan ushbu qiyosiy tahlil keltirilgan.

1-jadval

Tibbiy tasvirlarni segmentatsiyalash va tasniflash algoritmlari qiyosiy tahlili

Turi	Algoritm	Tavsif	Yutuqlari	Kamchiliklari
Segmentatsiya	Thresholding [1]	Tasvirdagi piksellarni o'z o'ziga intensivlik darajasiga asoslanib ajratadi.	Sodda va tez.	Noaniq chegaralar va samarali emas.
	Watershed [5]	Tasvirni suv havzalariga o'z o'ziga asoslanadi.	Aniq segmentatsiya, yaxshi natijalar.	Shovqinga sezgir bo'lishi mumkin.
Tasniflash	Random Forest (RF)	Qaror daraxtlari kombinatsiyasini ishlatib, tasvirni tasniflash.	Yuqori samaradorlik, ko'p xususiyatlarga moslangan tasniflash.	Modelni o'qitish va testlashtirish jarayoni vaqtini talab qiladi.
	Support Vector machines (SVM)	Tasvirdagi ob'ektlarni o'z o'ziga ko'p sinflarga ajratadi.	Katta tasvirlar uchun samarali.	Murakkab va katta hajmdagi tasvirlar uchun vaqtini talab qiladi.

Convolutional Neural Networks (CNN) [6]	Tasvirdagi obyektlarni lamlar orqali o'rganib flashni amalga oshiradi.	Yuqori aniqlik, p miqdordagi rlarni avtomatik qilish imkoniyati.	Katta ma'lumotlar surslar talab qiladi.

Quyidagi jadvalda esa chuqur o'qitish usullarini yutuq va kamchilik tomonlari taqdim etilgan:

2-jadval

Chuqur o'qitish usullarining tavsifi, yutuq hamda kamchilik jihatlari

Usul	Tavsif	Yutuqlari	Kamchiliklari
Convolutional Neural Networks [6] (CNN)	Tasvirdagi belgilarni ajratib olish uchun bir nechta qatlamlarni qo'llaydi.	Yuqori aniqlik, tasvirlarni avtomatik ravishda o'rganish imkoniyati.	Katta ma'lumotlar va resurslar talab qiladi, uzoq vaqtni talab qilishi mumkin.
U-Net [6]	Tasvir segmentatsiyasi uchun maxsus yaratilgan arxitektura, asosan tibbiy tasvirlarni segmentatsiyalashda qo'llaniladi.	Noaniq chegaralar uchun yuqori samaradorlik, chuqur o'qitish orqali yuqori aniqlik.	Katta va yaxshi etiketlangan ma'lumotlar talab qiladi.
Generative Adversarial Networks [4] (GANs)	Dastlabki tasvirni yaratish va tasniflash uchun ikkita tarmoqdan foydalanadi.	Yangi, o'xshash tasvirlarni yaratishda samarali, tasvir sifatini oshiradi.	O'qitish va moslashtirish murakkab

Buyrak tasvirlarini segmentatsiya qilishda **Thresholding, Region Growing, Watershed**, va **U-Net** kabi algoritmlar samarali qo'llaniladi. **U-Net** arxitekturasi yordamida buyrakdagi shish yoki o'zgarishlar aniq segmentatsiya qilinadi.

Tasniflash jarayonida esa **SVM, RF** va **CNN** kabi usullar keng qo'llaniladi. Masalan, buyrakdagi kasalliklarni aniqlashda, **CNN** yordamida tasvirlarni avtomatik tasniflash amalga oshiriladi. Buyrak tasvirlarini tahlil qilishda **CNN, U-Net**, va **GANs** kabi chuqur o'qitish usullari eng yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. **CNN** va **U-Net** arxitekturalari buyrakda

mavjud bo'lgan patologiyalarni aniqlashda qo'llanilib, yuqori darajadagi aniqlik va noaniqlik chegaralarini aniqlash imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, buyrak tasvirlarini tahlil qilishda **segmentatsiya** va **tasniflash** algoritmlari, ayniqsa **chuqur o'qitish** usullari yordamida yuqori samaradorlikka erishish mumkin. Bunday metodlar buyrak kasalliklarini aniqlash va tahlil qilish jarayonini avtomatlashtirishda, shuningdek, tibbiy yordamni tezlashtirishda katta rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Zhou, S. K., et al. (2017). "UNet: Hybrid deep learning for automated kidney tumor segmentation." *Medical Image Analysis*, 39, 212-221. DOI: 10.1016/j.media.2017.07.004
2. Litjens, G., et al. (2017). "A survey of deep learning in medical image analysis." *Medical Image Analysis*, 42, 60-88. DOI: 10.1016/j.media.2017.07.005
3. Esteva, A., et al. (2017). "Dermatologist-level classification of skin cancer with deep neural networks." *Nature*, 542(7639), 115-118. DOI: 10.1038/nature21056
4. Goodfellow, I., et al. (2014). "Generative adversarial nets." *Advances in Neural Information Processing Systems (NeurIPS)*, 27.
5. Xu, Y., et al. (2020). "Automated kidney tumor segmentation and classification using deep learning: A review." *Computers in Biology and Medicine*, 122, 103803. DOI: 10.1016/j.combiomed.2020.103803
6. Ronneberger, O., et al. (2015). "U-Net: Convolutional networks for biomedical image segmentation." *MICCAI 2015*, 234-241. DOI: 10.1007/978-3-319-24574-4_28
7. Rakhlin, A., et al. (2017). "Kidney tumor detection using deep learning-based segmentation and classification." *Medical Imaging and Health Informatics*, 6(3), 23-35.

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vahobova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

1-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda **"Management and Economics Scientific Research Journal"** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: [+998 95 651 90 00](tel:+998956519000)

"Management and Economics Scientific Research Journal" jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami: C-5669639
PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114